

IN MEMORIAM ŽIVOT I RAD PROF. DR. ANTUNA BAUERA*

*Višnja Zgaga
Muzejski dokumentacijski centar
Zagreb*

U ovoj tužnoj prigodi stojeći pred bogatim životom jednog čovjeka, u namjeri da pokušamo naznačiti neke čvršće konture vrijednosti i značaja života dr. Bauera, upravo smo preplavljeni množinom i raznolikošću njegovog interesa i djelovanja.

Osobne predispozicije svakog od nas u osnovi oblikuju interesne sfere, djelatnost i stavove. Dr. Antun Bauer pripada onim rijetkim pojedincima koji su svojim nemjerljivim entuzijazmom, zanesenošću i ljubavi prema umjetnosti i lijepome, prema baštini i ljudskom stvaralaštvu, svoje osobne, ljudske, intimne emocije i stavove pretočili u niz aktivnosti na području umjetnosti, povijesti umjetnosti, kulturne baštine, a nadasve muzeja.

Možemo reći da je dr. Bauer, arheolog po formalnom obrazovanju, čak slavnog Hoffilera, povjesničar i arhivist, povjesničar umjetnosti, kustos i muzeolog, medaljer i numizmatičar ali i nadasve kreativni humanist.

Rođen u Vukovaru 18. kolovoza 1911. godine upio je u intimi obiteljskog kruga pojam naslijeđa i tradicije, koje je, tijekom cijelog života transcendirao na mnogo širi prostor. Svoju je zavičajnost isticao s velikom ljubavlju i ponosom, dokazivao s velikim entuzijazmom i upornošću i, na žalost, potkraj života, doživio kao najdublju traumu. Tom možda najistinskije ljudskom osjećaju pripadnosti i ukorijenjenosti dr. Bauer se odužio poklonivši i svoju energiju i najvredniji dio svojih kolekcija. Tako je 1940. godine, gradu svog školovanja poklonio umjetnička djela i utemeljio prvu veliku galeriju izvan Zagreba, Galeriju umjetnina u Osijeku. Njegovo obiteljsko naslijeđe i manji dio kolekcije bili su prvotni fundus Gradskog muzeja Vukovar već 1946. godine, a najznačajnija donacija, najcjelovitija zbirka hrvatske umjetnosti 19. i 20. stoljeća koja dr. Bauera kao kolekcionara stavlja uz bok Strossmayera i Mimare, poklonjena je rodnom Vukovaru kao Galerija umjetnina Zbirka Bauer. (1955). Nadopunjavana tijekom svih ovih godina do 1991. godine, imala je 1650 djela i opsežne arhivsko-dokumentacijske fondove. S Bauerovim donacijama profilirale su se i druge muzejske ustanove na prostoru Slavonije, one u Vinkovcima, Iloku i Šarengradu. Njegov organizacijski talent, inicijativnost i sposobnost pozitivnog djelovanja učinili su ga spiritus movensom mnogih akcija i inicijativa, od Muzejskog društva i osnivanja mnogih njegovih sekcija, rada na muzejskom zakonodavstvu, do

obnoviteljske uloge Družbe braće hrvatskog zmaja i povrata skulpture bana Jelačića. Utemeljitelj je i institucija koje su bile, u vremenu njihova osnivanja, u svojem vizionarskom konceptu svakako ispred društva a i kulturnog i intelektualnog miljea; zagrebačka Gliptoteka 1937. godine, kao mjesto istraživanja i doživljaja klasika nacionalne umjetnosti, s posebnim naglaskom na starohrvatsku umjetnost; s ciljem da "sistematski složenom zbirkom odljeva najznačajnijih umjetničkih i historijskih spomenika dade iscrpnu sliku razvoja umjetnosti naše sredine". Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, 1944. godine, kao mjesto skupljanja svestrane dokumentacije o suvremenim umjetnicima i likovnom životu, kao memorija likovnosti na ovim prostorima proširena iscrpnom Bibliografijom i građom za umjetnost i srodne struke u 32 svezaka, temelj svakog znanstveno-istraživačkog rada.

MDC - 1955. godine kao jedino mjesto početaka razvoja muzeografije i muzeologije u širim europskim prostorima, koje je bilo jezgra osnivanja Postiplomskog studija za muzeologiju (1965.) Referalnog centra Sveučilišta u Zagrebu, prvi indok centar na području kulture na ovim prostorima.

Od osječkih školskih dana, na koje se često vraća u svojim zabilješkama i rukopisima (kojih je registrirano više od 550), do stalno otvorenih vrata svojeg doma u Krajiškoj ulici i Stubici, već poslovičnom gostoljubivošću primao je generacije poklonika umjetnosti, amatere, profesionalce, marginalce, istraživače, muzealce. Danas nema gotovo nijednog muzejskog stručnjaka koji nije osjetio Bauerovu ljubav u davanju, prenošenju znanja i pomoći savjetom, angažmanom i stalnim bodrenjem. Mnoga stručna putovanja pokrenuta inicijativom dr. Bauera bila su intenzivni muzeološki neformalni kolegiji kojih se sjećaju generacije kustosa. Izdavački program koji je utemeljio dr. Bauer omogućio je osim iskazivanja mišljenja i iskustava, profesionalizaciju struke i razvoj muzeologije. časopisi Muzeologija i Informatica Museologica, koji izlaze već gotovo pola stoljeća, činjenice su kojom se mogu ponositi uistinu samo rijetke kulturne sredine.

Sam je objavio više od 200 stručnih i znanstvenih radova u domaćoj i svjetskoj periodici, a kao predavač na inozemnim sveučilištima i sudionik na brojnim međunarodnim skupovima, njegov rad je poznat i u širim međunarodnim stručnim krugovima. Danas, kad tema muzeologije doživljava zamašni razvoj, ponovno s ponosom možemo konstatirati da je u to ugrađeno djelo dr. Bauera i njegovih nastavljača.

Množina njegovih interesa, intenzivno praćenje svjetskih događanja, stalna nazočnost ondje gdje se događala "kultura", poznavanje i otvorenost prema ljudima, učinili su već zadavna od dr. Bauera, živu, komunikativnu, propulsivnu kulturnu instituciju. Pokušavajući danas u ovoj tužnoj prigodi rezimirati aktivnost dr. Bauera, kolekcionar i donatora, inicijatora i utemeljitelja mnogih muzejsko-galerijskih ustanova, ne možemo da se ne zapitamo za osnovne motive takvog opredjeljenja.

Temeljni poriv i motiv profesoru Bauera bila je teza prema kojoj se samo očuvanjem kulturne baštine i sviješću o njevoj važnosti za život svakog naroda, i svakog čovjeka, prelazi u krug tzv. civiliziranih naroda. To je opće mjesto mnogih njegovih rukopisa, članaka i rasprava; kao osnovni motiv proteže se tema "izaći iz mraka i postati dio europske kulture". Osvijestiti vlastitu kulturnu samosvojnost i istražiti je i interpretirati u širem civilizacijskom kontekstu zajednička je ideja koja je svojom energijom trebala poticati sve kulturne radnike na kreativnost i rad. Tom cilju valja podrediti sve, baš sve, i na kraju životnog puta valja reći, parafrazirajući riječi prvog učitelja dr. Bauera, osječkog profesora crtanja Ise Junga, "da nastojim živjeti tako da kad dođem u njegove godine mogu reći "nisam zabadava živio".

Prihvaćajući i živeći svekoliko umjetničko stvaralaštvo, boriti se protiv pasivnosti, letargije i neinventivnosti, dr. Bauer je uvijek djelovao u realnoj društvenoj sredini, čije je potrebe uvažavao a nikada podcjenjivao. U kasnoj životnoj dobi, nakon što su uvelike stasala i odrasla "njegova djeca", kako je običavao zvati naše kulturne institucije koje je utemeljio, samostalno je ostvario zadivljujući kulturni program; inzistirajući da gotovo svaka općina u Hrvatskoj ima svoju galeriju, dr. Bauer je uspio donacijama slika inicirati uređenja novih galerijskih prostora u Novskoj, Velikom Taboru, Kninu, Bjelovaru, Daruvaru, Stubičkom Golubovcu, i promovirati mnoge umjetničke udruge i slikarska imena. Otvorenost prema novom uz stalno vraćanje osnovnim pitanjima o cilju, svrsi, misiji ili ulozi takvih galerija i muzeja bila su njegova životna preokupacija. "Živjeti i raditi među spomenicima koji su već po svojoj vrijednosti posvećeni i namijenjeni vječnosti, živjeti i raditi s predmetima i djelima u kojima blistaju manifestacije ljudskog duha u najljepšim oblicima s najplemenitijim nakanama. Takav je rad Život za sebe", rekao je davne 1944. godine u jednoj radijskoj emisiji dr. Bauer.

Djelovati u društvu uz uvažavanje potreba tog društva i stalno preispitivati vlastiti doprinos možda je i najveća poruka svima nama koju nam ostavlja dr. Bauer. Hvala mu!

Dr. Bauer dobitnik je mnogih priznanja i nagrada:

- Republička nagrada za muzeologiju 1950.
- Nagrada Pavao Ritter Vitezović, Saveza muzejskih radnika 1986. godine
- Povelja grada Vukovara

Odlikovao je *Zlatnim zmajem*, *Družbe braće hrvatskog zmaja*, 1995. godine najvišim državnim odlikovanjima: *Redom kneza Trpimira s ogrlicom*; *Danicom Hrvatske s likom Marka Marulića*.

Mir mu i slava!

* *Tekst je pročitan na komemorativnoj sjednici koja se 18. travnja 2000. godine održala u Muzeju Mimara, Zagreb*

IN MEMORIAM DR. ANTUNU BAUERU*

Nada Križić - Vrkljan
Muzej suvremene umjetnosti
 Muzej

Najteže je govoriti o čovjeku, znanstveniku, kolekcionar, povjesničaru umjetnosti i arheologu, jednom riječju o zanesenom zaljubljeniku u umjetnost i kulturnu baštinu – kakav je bio svestrani i nenadoknadivi profesor dr. Antun Bauer, a koji je za sobom ostavio tako golem rad i jasne tragove toga rada, da mu se teško može naći premca. Dr. Bauer je bio svestran, a istodobno do u tančine precizan u svakom segmentu svojeg znanstvenog, istraživačkog, pionirskog ili utemeljiteljskog, kolekcionarskog ili zaštitarskog, promotivnog i muzejskog rada. Svestranost koja je rezultirala golemom zbirkom radova, publiciranih u najrazličitijim prigodama, još većom zbirkom umjetnina, koju je tijekom života nesebično poklanjao raznim institucijama, kojima je bio utemeljitelj ili donator.

Čini mi se da u naše moderno vrijeme više i nema mnogo ljudi, koji bi s jednakim entuzijazmom i apsolutnom predanošću, svojem pozivu posvetili cijeli svoj život i zadužili brojne generacije, i njegovih suvremenika iz raznih razdoblja njegova života kao i one koji plodove njegova rada uživaju tek danas. Prof. dr. Bauer zadužio je cijelu hrvatsku kulturu i struku povjesničara umjetnosti, arheologa i muzeologa svojim predanim radom, svojim humanizmom i optimizmom – pa čak i u najtežim situacijama – svojom brigom za bližnjega, za svoje kolege, učenike ili studente – svojom brigom za kulturnu i umjetničku baštinu u cjelini.

Osobno imala sam nekoliko nezaboravnih susreta s njim, a posebno neću zaboraviti moj prvi posjet Vukovaru sredinom sedamdesetih godina kada sam prvi put posjetila njegov rodni grad i njegovu Zbirku i galeriju umjetnina otvorenu 1969. godine, sa svojim kolegama iz Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Bio je to moj prvi posjet Vukovaru – prelijepom gradu na Dunavu, da bi ga sljedeći put vidjela, nažalost, tek nakon nemilosrdnog razaranja grada tijekom Domovinskog rata. Mogla sam samo sa strahom razmišljati o razmjerima užasa koji je morao doživjeti profesor Bauer preživjevši ovo nemilosrdno i vandalsko razaranje svega što je najviše volio. Jer profesor Bauer nadasve je bio osjećajan čovjek, zaljubljen u ljepotu, u svoj rodni kraj, u hrvatsku povijest, u hrvatsku umjetnost i umjetnike, s kojima je sigurno bio vezan kao što su majka i otac povezani sa svojom djecom i strepe nad njihovim životima, svakom nesrećom ili zlom sudbinom koja bi ih snašla.

Nikada neću zaboraviti prizor kada se je vozio na kamionu uz spomenik bana Jelačića kad su ga vraćali na Trg bana Jelačića u Zagrebu – ima tomu već gotovo deset godina - pa sam podigla na ruke svojeg najmlađeg sina da bolje vidi tog veselog i